

ACC. N:R M.8503! 1-25.

Landskap: *Skåne ö. Småland* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
Härad: *Luggude ö. Sunnerts* Adress: *Norrums fv. Hornsberg*
Socken: *Väsby ö. Hammuda* Berättat av: *Genamme*
Uppteckningsår: *1942* Född år *1861* i *Väsby*

Ljälvsbiografi (forts. fv. M. 8405.)
"Fruktbarheten på landsbygden"

fol. M. 8530.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8503:1.

ACC. N:R. M.

Landskap: Skåne och Småland Upptecknat av: Emil Jönsson
 Härad: Luggude och Summerbo. Adress: Norrum på Hornsberg
 Socken: Wäsby och Hamneda. Berättat av: Doc.
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1861 i Wäsby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Memorier om Träkigheten på landsbygden.
 Handverkare och sjömän är förut nämnda bland
 dem, som inte berördes av väghållnings-bördan.
 D. v. s. sådana handverkare och sjömän som ej
 drevs jordbruk. Möllare hörde med rätta till lands-
 bygden, varifrån deras spannmål skulle komma,
 och hade aldrig tråkigt, utom då det inte blåste, ty i
 våra trakter fanns inte annat än väderqvagnar, men
 än pumpqvagnen vid Ryd-Höganäs. En och annan
 vindmöllare skaffade sig lokomobil och eldade
 med stenkol på 80-talet, men det gav förlust.
 Senare, då motordrivt uppfanns, drevs och driva ännu
 många vindmöllare sina kvarnar med motor i
 stället för den ojämna vindkraften. Kvarn-axel och

Skriv endast på denna sida!

vingar, äro och ofantligt dyrare, i dessa arbetstider
så att till och med många väderkvarnar stå utan
vingar och drivas antingen med rächia eller bensin.
Men före sekelslutet var det ju endast råoljemotorer.
Handverkarna var det ju några, som liksom jag, dross
handverk och hade lixväl hemman. Sådana var
det fem i vår by. Jag och 2 andra smickare, en
skräddare och en smed. Vi handverkare oräste
ju i egenskap av bönder, fullgöra alla de onera som
lantbrukarna tillhörde, men sådana handverkare
voro endast ett fåtal, de övriga handverkare hade endast
fördelar av väghållningsbesväret. Så var det sjöfolk-
et och med dem var samma förhållande som de hant-
verkarer der hade hemman. Det var ju några som hade hem-
man och dessa sjömän oräste också räknas som bön-
der. Men en hel hop sjömän, som gingo hemma om vin-
trarne på landsbygden, de voro ju alldeles oberörda av
väghållningsplågan, ty att begära en sjöman till lant-

arbete, det var nog fåfängt. Som exempel hade jag en sjöman som var gift med min Cousin och var alltid hemma om vintrarna och som han hade ett hus, ej långt ifrån mitt, så brukade han, minst ett par gånger i veckan komma och hälsa på mig, och alltid vid de tillfällen, fick han någon traktering, och ofta hade han sin familj med sig. Men alltjämt var det den gamla visan: "Jä, se bönderna de har det likväl bra, emot som stadhars sjöfolk som får vara ute på havet och fara illa." Jag svarade: "Varför blev du inte bonde, när din far var en bonde och du var äldste sonen bland tre bröder." Han svarade: "Nä, röra i mök, har jag aldrig haft ro å." Således var det bra, att äta och dricka och röka böndernas tobak, men att göra, eller ens med tjänare driva jordbruk, var onötbjudande, och samma motvilja fins hos många. Alltså då det är tungt arbete att bruka jord, mindre betalt, i jämförelse med andra yrken, är det nog ej olust för alla,

att bo på landet, som bidrar till flykten ifrån landsbygden. Men om folket finge akta sig för arbete och gå ut i ladan och packa plånboken full med sedlar (pengar) och endast bära in härliga matvaror från köllare och spishammare, så leve här nog fullt med folk på landsbygden. Märkeligt nog, höll sig prisserna på själva jorden, som de varit, från 1860 till 80-talet, oaktat produkterna de 2 sista decennierna av 1800, föll i pris, ända till hälften av vad de voro på 60-70 och 80-talen. Det blev svårt och många spelade konkurs i Växby församling och för övrigt i hela Lullen. Då det var goda tider hade bönderna ej varit rädda för att sätta sig i skuld och gjort förbättringar, som nu vidhängde med lånen. Dertill kom högfärd och lättja, ty ingen ville vara sämre än den andre, antingen de hade råd eller ej. På till exempel, som jag vet, skaffade sig bonddrängar över rochar, på 1880 a 90-talet, som kostade 80 kronor stycket. Jag minns då en gård brände i

Långaröd och jag var i brandstods-kommitten, och
prosten Lönnssén i Frillestad var ombudsman för
Luggude Härad's brandstodsförening. Prosten hade giv-
it uppdrag åt Landtingsmannen Lars Larsson i Bra-
ndetorp i Väsby socken, att närvara i sitt ställe. Sen-
ne berättade Huru Prosten Lönnssen vid ett tillfälle
då en bonddräng begärde ersättning av brandstodsbo-
let för innebrända kläder och bland dem en överrock
för ättis kronor. Prosten tillade på sin egen över-
rock och sade: "Kan en bond-dräng behöva ha dyrare
överrock än min. Denna har kostat 50 kronor, och kan
får inte mer; och dervid blev det. Nu har jag
beträktat en del av de orsaker som givit anledning
både till glädjen och tråkigheten på landsbygden i min
hemsocken och var troligen detsamma som i övriga
socknar i Skåne. Men som jag bodt flera år lång-
re i Småland än i Skåne, så bör jag väl söka behand-
la spörsmålet om tråkigheten på landsbygden och flykten

derifrån, sedt från "dena sidan landsvägen". För
förtiofyra år sen var här nog ganska ensligt, i synner-
het för dem som bodde inne i skogarne, med usla ut-
fartsvägar i "Heta tids-åldern" och landet kallades för
"Mörkaste Småland". Det som jag tror, mest bi-
drog till denna benämning, var att norr om Skånes
och Blekinges gränser, d. v. s. en tvärlinje på Sverig-
es karta över Markaryd, ty i den tiden innan
järnvägen "Skåne-Småland" kom till stånd, så var
Småland såvida en ganska litet känd länddel för
Skåningarne och Blekingarne, och just för 50 år sen
då det talades och skreds om Stanley's resor "Tvärs
igenom Afrika", för att söka upp Emin Pasha, och
"Mörkaste Afrika", Stanley's eftertrupp". Så blev
det ett bevingat slagord om Småland, såsom ett o-
kändt land, liksom Afrika, och i verkligheten viss-
te vi Skåningar, åtminstone i Tullen, icke mycket
om, hur här levedes och regerades i Småland, på den tiden.

För det första såg det mycket otämligt ut, med dessa steniga åkrar och ljung, samt sand, omväxlande med vattendränkta marker. Skog hade nog alla bönder, men det var föga värde deri, på grund av de dåliga kommunikationerna. Man kunde tro att folket var i allting 100 år efter sin tid, då man blev varse deras sätt och sed, samt kläde dräkt och odling. Sedan jag praktiserat något, undrade jag inte över, varför alla ville sälja sina hemman och antingen resa till fabriker i städerna eller till Amerika. Den ideen har nog varit i längre tider tillbaka, på grund bland Smäländningarna. Det egentliga talet om tråkighet på landsbygden, har ju först på de senaste 25 åren utkolporterats genom tidningspressen och agitatorer, som trodde sig ha förmåga att sprida så mycket missnöje som möjligt bland lantbrukarna. En sällstid, när jag kom hit att bo för 44 år sen, då hördes här ej talas om någon tråkighet

på landsbygden, och därför skall jag försöka och tala om vilka underhållningar och muntrationes folket i dessa, för oss Skänningar så litet kända landsändar. Vad som ryktes vis, i alla tider sports, var smålänningarnes egenskap och fallenhet för handel och äventyrslusta. De begagnade ofta ett ordspråk som lyder: "Den flygande kråkan finner något, men den som sitter stilla får ingenting". Men vi Skänningar sade: "Man kan lika så väl önska sig en skuta som en båt, för man får lika mycket å t." Och verkligen, över allting dominerande var, i den tiden då jag kom hit för 44 år sen, och vågar väl antaga, att det varit dylikt äventyr för innan i många årtionde, nämligen lusten för handeln och äventyr. När jag med familj kom hit 1898, var det ju ännu i "stuta-tids-ålder", som jag vill benämna den tiden, ty allt folk talade nästan aldrig om annat än stuta-handel, marknads och kreaturs-handel. De beryktade ordrioterne från

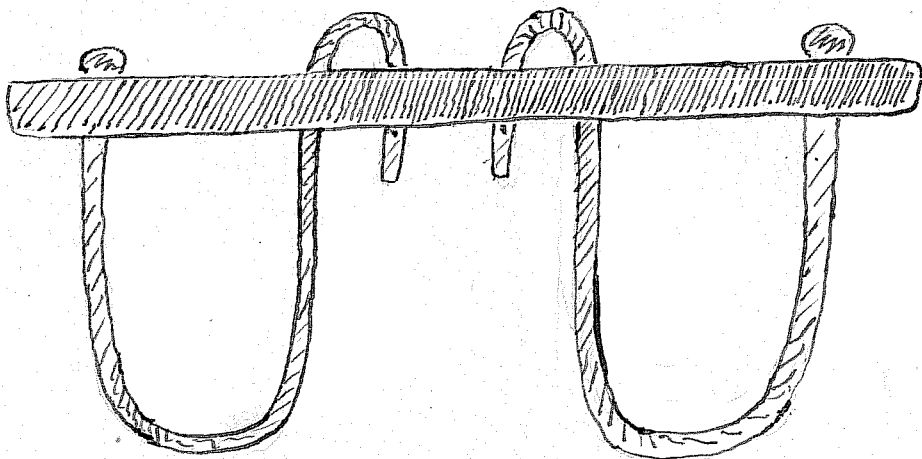
Småland till Stockholm, vore naturligtvis slut,
sen järnvägarna tillkommit, men stutar, oxar och kor,
skulle ju ändå födas upp på landsbygden, och detta samt
avsättningen dermed, utgjorde smålänningarnes dik-
tan och "Praktan" i så hög grad, att deras lantbruk
bedrevs som betesmarker och endast en mindre areal
sköttes som odlad jord. Till och med om torpare, som
hade endast en ko, så skulle de handla om med kor, fyra
a fem gånger årligen. Ungdomen begynte redan i skol-
an, att springa omkring i bondgårdarna och sälja sm-
åsar, och när pojkarne konfirmerats fortsattes han-
deln, och jag kan knappast erinra mig någon familj,
i Hamneda församling, der icke barnen, åtminstone
pojkarne gjort på det viset. För öfrigt vore de i säll-
skap med sina föräldrar, att vara behjälpliga vid
marknaderna. Det brukades vid sådana tillfälle
att "shaka" i hop kreatur, så att även en liten flicka
kunde med en "slöja" (slya) eller spö, styra flera par, på vägen.

N. 8503:10.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

10.

Nedanstående figur visar en inrättning
som i Småland kallat för "ett skak", och an-
vändes vid kreaturs transporter på vägen till eller
från marknad. De starke vidjorna sattes om hals-
en på ett par "otanda eller tanda" fäkkreatur, varigenom
de utan töm, kunde flera par drivas fram av en person.

Större delen av de äldre männen hade varit och
voro delvis ännu handlande ute ifrån hemmet, i Stock-
holm, Norrland, Norrköping, Karlskrona eller i Skåne.
Så att om Smälänningarne kan man sjunga den på
1880-talet i Skåne alltid hörda smälänningens: "Handlande
ä vi allihopa, allihopa, allihopa, Och om varandra hörs
man ropa, Vem vill köpa, så säljer jag". Utom allt
detta hade vi ju våra "hjälpe, slättergille, bröllop och
begravningar, beandop och födelsedags-gille, samt böne-
möte och söndags-traffe-seden. Det ville synas som om
folket helst ville vara i en samlad trupp till alla arbeten,
om möjligt. Så vid potatistagning, skulle alltid påting-
as så många personer, att upptagningen verkställes på nå-
gra timmar och vid tröskning alltid fyrtröska, om
än 2 eller 3 av de tröskande endast vore små pojkar
eller flickor, bara de dunkade i log-golvet och hällde
takten vid slagtröske, och annars vid maskintröske

194.

skulle alltid en mängd folk samlas och det skulle gå med glädje och stöj och gille med det samma. Hur vart och ett av oss uppräknade "tidsfördriv" i utförande och detalj; utfördes är nu, i detta sammanhang ej tid att beskriva, men det vill synas som om det inte var någon tråkighet på landsbygden. Ungdomen hade danshus om vintern, och om somrarna hade de vissa natursköna lek- och dansplatser i skogen. Även om vårarna, brände de s. k. "risade" lövklunkar i skogen om kvällarne, som solen gått ned. Tårk och Walborgsbål tändes så länge här var mycket ungdom, men nu fins här knappast några ungdomar. Man skulle passa på att bränna lövet när det var torrt, samt lugnt väder så att ej elden brände upp mer än som var ämnat. Ungdomar samlades, dringo kaffe, sjöngo visor och passade elden att inte den släcktes i förtid heller. Bewisligt är ju att folket ifrån Småland, i stor utsträckning

rest ut från hemmet, för att söka bättre utkomst,
dels på andra orter i vårt land, dels i främmande land,
men någon tågan över tråkighet som orsaken dertill,
har jag aldrig hört. Nej, det är nog helt andra som bi-
dragit att affolka landsbygden, i Småland. Det är in-
te ens den steniga och några jord och det något
kallare klimatet, i förhållande till Skåne, som är orsa-
ken. Det vill synas som småländska folket i alla
tider hellre spekulerat på all ting annat än jord-
bruk, men nu, på senaste några årtionden, ville
pressen i hela landet antaga att det skulle endast
bera på tråkigheten på landsbygden. Nej, såväl Staaf
som Branting visste, att så fort lika och allmän
röst rätt kommit till stånd, så vore socialismen
i hamn. Man inbillade folket om liberaler och
frisinnade, tills en stor del bönder röstade ovet-
ande, just tvärt emot sitt eget intresse. Genom splitt-
ringen sålde således jordbrukarna (producenterna) sin

först-födslovätt, till alla de andre folk-klasserna (Consum-
enterna). Att städerna och köpingarne gå (så, att säga) tvärs
över gatan till valurnan, är jämförelsevis lätt, emot att
på landsbygden, i ur och skur, resa en mil eller mer, till
val, då hus, barn och kreatur fordra några personers hem-
ma-stannande, måste i alla tider giva de andre klasserna
röst-övertigt. Någon torde svara att bönderna kunna
skylla sig själva, som ej ha tillräcklig sammanhållning.
Genomakt: Om än jordbruketsbefolkningen kunde rösta
hundra procentigt, så äro ju alltid Consumenterna
flera än producenterna, vad tjänar då röstningen till?
Då riksdagen i alla tider blir sammansatt av övervä-
gande Consumtionsmän och riksdagen blir en dikta-
torisk makt gent. emot jordbrukarne och allt för-
erings-verk dem emellan. I. ex. Regeringen anslog
3 miljoner till kvartalspersonal som skulle granska
i lantamännens deklARATIONER för åren 1937-38-39 och
se vilka fått något till övers i den s. k. "guld-åldern"

för bönderna. Detta belopp skall frantagas dem. Bramstorp
fick endast med knapp röst, en miljon till jordbruksför-
bättring. Men hade inte murare och byggnadsnickare
som drivit upp timprisen i 2 kronor i timmen, också va-
rit med i "guld-åldern"? Franske böndernas rekerokapi-
tal behövs i vissväxt-åren som kom efter. Detta re-
troaktiva förfarings-sätt, är föga uppmuntrande för bön-
der i dessa tider, när alla tidningar uppmåna oss jord-
brukare att åtminstone sätta potatis på alla den minst-
ta åkerlapp bakom gödselhögen och tillvarataga allting.
Av de andre folk-klasserna som varit i "guld-åldern" fordras
ingenting retroaktivt. Alltså är det den lika röst-
kätten som driver folket ovilkorligen från landsbygden.
Om förslags-vis, varje ägare eller drivare av jordbruk
(t.ex. arrendator) om minst 2 hektar, hade 3 röster och alla
andra endast en röst, så jämnade det något, men
consumenterna äro ju alltid i pluralitet emot jordbru-
karna. Ytterligare kan socialisterna säga till bönderna

"Skammen ju strejka så." Svar: Då tillsätter sta-
ten brukare, ifall jordbruket icke drives, ty då är
det i vanhänd. Men jordbrukarne ha ej kunnat samla
strejk-kassor, som de andre klasserna kunnat. Dess
utom talas om hur jordbruket upphjälptes t. ex. med frakt-
lindring, på kalk och dylikt. Ja, visserligen, om en så fort
fraktlindring beviljas, så väcker genast kalkbruket
oppri priset på kalken. Vem fick då stats-hjälpen?
Men jordbrukarne kunna inte strejka och jordbru-
ket kan inte nedläggas, enär kreaturen måste skaff
as foder och passning, om än folket hade förlag att
kunna reda sig utan att driva jordbruket. Det ble-
-ve allt för vidlyftigt att alla bönder skulle skilja sig
från alla kreaturen, innan lantbrukarne kunde
strejka i ett eller två år. I de gode tiderna sade soci-
alisterna, att det betydde detsamma om svenske bön-
der drevs jordbruk eller ej, ty man kunde få allting
billigare ifrån utlandet. Men jag har sett kurer, och

själv försökt, att jordbruk kan drivas, både extensivt och intensivt och ändå ej rationellt, utan endast till husbehov. Men kunde bönderna endast med förlust driva jordbruket, så bleve det för dem hastigt ruinerande, med strejk, och intet drivande. Alltså, i få ord sagt, ett yrke, der utövaren ej tillåtes att förkovra sig, locket ingen. Men nu ska man aldrig kassera eller tillridra något, utan att på samma gång, hava något bättre att föreslå. Därför vill jag föreslå: Först röst-rättens ändring, på sätt ovan sagts, d. v. s. 3 röster för ägare och brukare av minst 2 hektar jord, och alla andra endast en röst. För det andra att allt deklara-tionsbesväret avskaffas på sådant sätt: För fast-ighet sättes ett taxerings-värde i 5 eller 7 år. Så länge innehavaren betalar sin del, i kommunala och Kronoutskylder, så skulle det ingen anse, om han har någon inkomst eller icke. Arbetare och tjänstemän taxerades efter som deras inkomst antogs

Den som klagade måste då, deklara sin ställning.
Varje församling, bör ha rätt att tillsätta och avsett-
a tjänstemän, efter behov, samt bestämma deras
lön. Jag har ett gammalt vetenskapligt verk om
månar. Deri omfattas att Chinesernas tideräk-
ning skulle beräknas från det året, då månen
kom till jorden. Det måtte troligen vara en
hög siffra nu i deras årtal. Men den årtals-
siffran i Sverige, så väl som i andra länder,
måste nog nå ännu högre i nummer än Chines-
ernas årtal, det är då den allmänna och lika
rösträtten lämnas tillbaka åt dem som få be-
sväret att bruka jorden som sitt yrke. Huru som
helst, så kommer det nog säkert att drivas jordbruk,
även i "mörkaste Småland", ännu någon tid. Vi
ha ju ej mörkare än annorstädes; Här fins 3 fasta
skolor och 3 småskolor, i Hamneda församling; skol-
skjutsar med bil, eller täckvagn. Vi ha mejerier,

telefon, radio, elektriskt lyse, 2 järnvägsstationer,
inom socknen, badstuga, 2 missionshus, 2 danshus,
3 vattenkvarnar inom socknen, 4 handlare, 2 sonder,
målare, byggmästare i dess intal, urmakare, toffelma-
kare, skomakare, Café 2 stycken, bagare, trädgård-
mästare och lantpostbrevbärare. Vidare ha vi stora
riksautostradan emot Stockholm. Vad kan man
önskar begära, då även upplysas kan, att 2 torvfabrik-
er startas nu den 15 maj. Allt detta tycks ju vara
vackert så, för att vara på landsbygden, i förhållan-
de till tillståndet i slutet på förra seklet. Levnads-
omständigheterna ha ju ofantligt mycket förbättrats,
men den nyaste vederwärdigheten, är ju att nästan in-
tet folk fins, som arbeta vid lantbruk. Skogsuggare
finga 12 kronor om dagen för 14 års pojkar, och liknande
är de ej oöjda med som bonddrängar, ty arbetstiden blir
längre. Om åtta timmars arbetstid skall tillämpas
vid jordbruk, så finge arbetet fortgå i tre skift, liksom

vid fabriker. Ett skift från klockan sex förmiddagen till klockan 2 eftermiddagen. Ett skift från klockan 2 eftermiddagen till klockan 10 eftermiddagen och ett skift från klockan 10 eftermiddagen till klockan sex förmiddagen. Höganäs stenkolsgruva var det till en början ingen ville gå ner i jorden och hugga kol, men en av delningssoldater kommanderade till gruvan för att lära sig hugga kol. Så blir väl arbetare befalbe att arbeta vid lantbruket med tiden, eftersom ingen annan råd bliver. I forna tider tycktes man inte vara rädd för stenar i åkerjorden och jag, som i föregående har nu omtalat både hur det fordom varit och huru det nu är. Men ännu kan man fråga, vad som är för arbetarne vid jordbruk, så avskräckande i dessa tider, om än betalningen utlovas, som vid fabrikerne. Jag har ju omtalat vad som var mest betyngande för bönderna i Skåne och får därför också närmare betrakta det som för de Småländske bönderna

är det värsta. Å sidan 22, föreställes hur de gamle smålänningarna för 50 år sen 1890-talet satte potatis. Man körde då med ett par oxar, stutar eller kor, någon enstaka med häst och ett ärder med en dast i längd på "löpet" som ärderjärnet fram om styret ("starten"). Fårorna begyntes vid ena ändan på potatislandet att köras i krok, därför att man skulle slipa att köra ändfåror, och fortsatte in om en sten och ut om en annan, förbi eller omkring, eftersom fåran råkade på jordfasta stenar. Så det visat blev ju fårorna så ofantligt krokiga och onyckel besvärligt var det för kusken att styra kreaturen till sådana krumkurter. Strax efter köraren, går en man som strör pudret-gödsel, vilken är sammansörd vid avträdeshuset, med antingen aska, torvmull eller sand, och ibland så torrt, att det kan strös med bara handen. Men det vanligaste är att innehåll et skakas ut ur en korg, eller en spann. Detta är

ett ganska strängt arbete. Sissit går den eller de som lägger potatisen i färan. När så köraren kommit fram, till andra ändan av potatislandet så väntar han der, tills färan blivit färdiglagd med potatis. Då vänder kördren och kör med ärdret så tätt bredvid den nyss körda och färdigsetta färan att mulden faller och täcker de potatis som ligga i förra färan. I den färan, som nu uppkom, sättes icke några potatis. Men nästa fära, som uppdrages omedelbart vid sidan om den sistta, der lägges potatis igen och fortfares som förut, så långt man vill utvidga potatislandet. När nu det hade körts i sådana krökfäror, så var det ju "stört" omöjligt att kunna köra i samma krökar igen då potatisen skulle kypas och rensas, varför alltid de gamle bonälänningarne måste noggrant hackrensa i raderna och i synnerhet som de för det nästa ären ibland sättpotatisen strödde så kallade bonböror

och ärter. Kreaturen skulle ju trampat ner allt
ihop om växterna vore uppvuxna och man velat ku-
pa potatisen med höring. Därföre hade folket i all-
mänhet ej stora, varken potatis- eller andra rotfr-
uktsland, ty de skulle ju ha sina åkrar på den
stenigaste delen av ägendomen. Men jag satte all-
tid på grus- sand- eller orossjord, allt fritt från
jordfasta stenar, sedan jag befriat stora arealer
derifrån. Detta åkerjordens översälning med
sten, är ju ett svårt kapitel, men där det är sten-
fritt, på uppsmarksjorden, så är det grus eller sand
och i allmänhet mycket magrare jordmån, än der
det är stora stenar. Men så kan drivningen och
höstningen ske ofantligt mycket lättare, än där
jordfasta stenar tätt ligga till hinder. En an-
nan svårighet är, der det inte är jordfasta stenar
så är det antingen torra ljunghmarker eller vatten-
sjuka ängs- och oross- marker, samt resten större

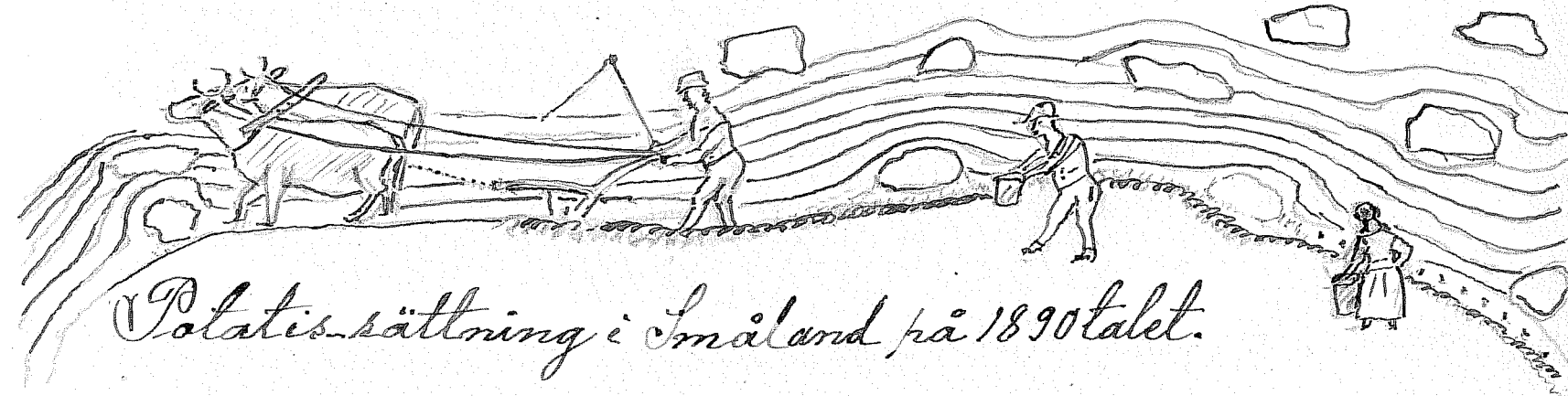
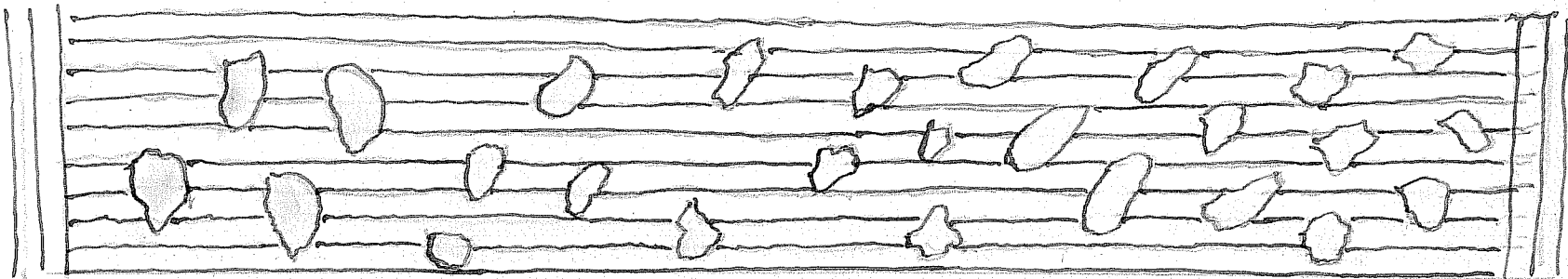
(forts.
sid 25)

No. 8503:24.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

29.

Jag lärde mina nabor att köra rakt fram över alla hinder,
och ett par tre ändfåror tvärs över landet, så bleve lättare skötsel.

Potatis-sättning i Småland på 1890-talet.

klippimpediment. Grus-åsarne kunna dock bära skog, men vad som är mycket nedskättande av det smäländska lantbruket är, att grödans växt-tid och sommaren är 2 månader kortare, en om våren och en om efterhåsten, emot som i Skåne. Detta gör, att aldrig vårsäd kan bli så tung, som i sydligare delen av Sverige. Men vad som lockar sydlämmingar, är den stora arealen och det billiga priset. Till slut, vad som gäller icke alenast här, utan även i övriga landet, när landsbygdens folkning minskar, så kan den kvarvarande jordbruksbefolkningen knappast framlocka av jorden, mera än till sitt eget be-
hov. Oaktadt det just ej kan kallas för vanhärd, så blir det i alla fall, svag-bruk. Hur ska det då gå för icke-jordbrukare, jordbruks-produkternas consu-
merter?

forts.

M. 8530.